8. ብዙ ብሄሮችና ባህሎች ባሉበት ህብረተሰብ ሰላምና ልማት ስለሚገኙባቸው ሁኔታዎች፣

8.1 የአልጀሪያ ምሳሌ፣

በአቶ መሃመድ ካገድሪሽ
አልጀርስ ዩኒቨርስቲ ፕሮፌሰር

በአልጀሪያ ህዝቡ በተለያዩ ማህበራት በመስኩ በነጻ ተደራጅቶ መንቀሳቀስ የጀመረው ከቅርብ ጊዜ ወዲህ ነው:: የህዝቡ በማህበራት መደራጀት በሶሻልና በባህላዊ፣ በፖለቲካና በኢኮኖሚው ኑሮው ሊያመጣ የሚችለውን አስተዋጽኦ በመገንዘብ አዲሱ የ1989 ዓ.ም. ህገ መንግሥት ይህንን የመደራጀት መብት አጸደቀ:: በእርግጥ ቀደም ሲል ህዝቡ የመደራጀት መብት ነበረው:: ነገር ግን ይህ መብት በስፖርት፣ በባህልና በአንዳንድ የተወሰኑ ሶሻል ዘርፎች ብቻ የታወቀ ነበር:: ለዚያውም የባለሥልጣኖች ጥብቅ ቁጥጥር ነበር::

ነገር ግን ደግሞ ምንም እንኳን ዛሬ በምናየው መልክ የተደራጁ ማህበራት ቀደም ሲል ባይኖሩም ህዝቡ ከድሮም ጀምሮ በማህበራዊ ኑሮው በመረዳዳትም ሆነ አንዳንድ የጋራ ችግሮችን በጋራ ለመፍታት የሚያስችሉት ማህበራት የማቋቋም ልምድ ነበረው:: በዚህ ልምድ መሠረት ለመረዳዳትም ሆነ በጋራ ለመሥራት በማህበር የሚቋቋሙ አባላት በባህል የጸደቁ ግዴታዎች ነበሩአቸው: ይህንን ግዴታ የማያከብሩ ወይም የጣሱ ግለሰቦች ለማህበሩ የሚከፍሉት ካሣ ዓይነት ነገር ነበር:: ይህ ካሣ ለማህበሩ በነጻ ሥራ የማበርከት ወይም አባላት የተስማሙበት ሌላ ነገር ሊሆን ይችላል:: ይኸንን አሻፈረኝ የሚል ግለሰብ መቀጮ ይበየንበታል:: ይህ መቀጮ በገንዘብ ሊሆን ይችላል ከሁሉ የሚፈራው መቀጮ ግን ከመንደሩ ማህበረሰብ መገለል ነበር::

አልጀሪያ ነጻ ከወጣች በኋላ መንግሥት እንዲህ ዓይነቱን የአደረጃጀት ልምድ ሆን ብሎ አዳከመው:: ህዝቡ በራሱ አነሳሽነት እየተደራጀ ችግሮቹን በማህበር መወጣት ልምዱ እየቀረ ሥራው ሁሉ የህብረተሰቡን ችግሮች ሁሉ እኛ እንፈታለን በሚሉ የመንግሥት ተቋማት ተያዘ:: በዚህ መልክ ፖርቲም መንግሥትም የሆነው ሃይል በህብረተሰቡ ህይወት ላይ ሞኖፖሉን ተከለ:: ተደራጅተው መንቀሳቀስ የሚችሉት የፖርቲውና የመንግሥቱ አካል የሆኑት "ህዝባዊ ማህበራት" ብቻ ነበሩ::

በ1990 ዓ.ም. በታህሣሥ ወር የወጣው አዋጁ ማህበር በነጻ እንዳይቋቋም ያግዱ የነበሩትን ማነቆዎች ሁሉ አስወገዳቸው:: በመንደሩና በየቀበሌው ታፍኖ የነበረው ህዝብ ለመደራጀት ተነሳሳ:: ይህ የመደራጀት ንቅናቄ እየሰፋ ሲሄድ በዚህ መልክ የሚቋቋሙ ማህበራት ከመንግሥት ጋር መደራደር የሚችሉ ኃይሎች እየሆኑ መጡ:: እስከአሁን ድረስ የመንግሥት ሥራዎች ተብለው ከተከለሉ ተግባሮች ውስጥ አንዳንዶቹ ወደ እነዚህ ማህበራት መዛወር ጀመረ:: ለዚህም ማህበራትና መንግሥት እየተደራደሩ ሥራ እስከ መከፋፈል ደረሱ::

በነጻና በገዛ ፈቃድ የመደራጀት መብት በመረጋገጡ ዓላማ አለን፣ ይኸን ፕሮዥ ከሥራ ላይ እናውላለን የሚሉ ታታሪ ግለሰቦች ሁሉ ከጥንት ጀምሮ ሲወርድ ሲዋረድ የመጣውን ማህበራዊ አደረጃጀት ልማድ መልሰው ነፍስ ይዘሩበትና ይደራጁ ጀመር:: ቀደም ሲል መንግሥት ያዳከማቸው የነበሩት ማህበራት አሁን በህግ የታወቁ ማህበራት ሆኑ:: ለአጭር ጊዜና እለት ተእለት ችግሮችን ለመፍታት ብቻ ሳይሆን በረዥም ጊዜና በልማት ዓላማዎች ዙሪያ የተደራጁ ማህበራት በያለበት ፈለቁ:: በጥቂት ወራት ውስጥ ከ30,000 በላይ የሚሆኑ የተለያዩ ማህበራት ተመዘገበው

ሥራቸውን ጀምረዋል:: እነዚህ ማህበራት ዛሬ የማይሳተፉበት የሥራ ዘርፍ የለም ማለት ይቻላል:: የስፖርት፣ የሃይማኖት፣ የባህል፣ ሥራ አጥ ወጣቶችን ለማገዝ፣ የእርስበርስ መረዳዳ... በመሳሰሉ መስኮች በአልጀሪያ ህዝቡ ራሱን በራሱ እያደራጀ ነው::

2. የስፔን ምሳሌ

በአቶ ጀርዲ ፕላነስ

ስፔን ብዙ ብሄር አቀፍ አገር መሆኗ መታወቁ ለሃገሪቱ እርምጃ መሠረታዊ የሆነ ጉዳይ ነው:: በአለፉት መቶ አመታት በስፔን የተቀሰቀሱት የእርስበእርስ ጦርነቶች መነሻ ምክያት የሆነው በመአከላዊው መንግሥትና በተለያዩ ባህሎችና ህዝቦች መካከል አጥጋቢ ግንኙነት መፍጠር ባለመቻሉ ነው:: በተለይ ካታሎኖችና ባስኮች የየራሳቸው የሆነ ቋንቋ፣ ባህልና ታሪክ እያላቸው "ልዩነት" የሚለው እምነታቸው ምንግዜም ቀዘቀዘ በማያውቅበት ሁኔታ ስፔን አንድ ወጥ መንግሥትና አገር ነች የሚለው ጽንሰ ሃሳብ በወረቀት ላይ የሰፈረ እንጂ የተጨባጩ ሁኔታ ነጸብራቅ አልነበረም::

አዲሱ ህገመንግሥት ስፔን "የብሄሮች አገር" መሆኗን ያረጋግጣል:: ቀደም ሲል የነበሩት 50 ክፍለ ሃገራት በገዛ ፈቃዳቸው ከተሰባሰቡ በኋላ ሃገሪቱ ዛሬ በ17 ኦቶኖመስ አካባቢያች ተከፍላለች::

እርግጥ እነዚህ 17 አውቶኖመስ አካባቢያች ሁሉም በአንድ መልክ አልተደራጁም:: ለነዚህ አካባቢያች የተሰጠው ራስን የማስተዳደር ሥልጣን እንደየ አካባቢው የተለያየ ነው:: አንዳንድ ራስ ገዝ አካባቢያች ትምህርትና፣ የህዝብ ጤናን በሙሉ ያስተዳድራሉ:: የመአከላዊው መንግሥት ሠራዊትን፣ፍርድቤትን፣ፖሊስን፣ፊናንስንና የጡረታ ማስከበርን እስከ ያስተዳድራል:: ግን ደግሞ እንደ ባስክና ናቫር ዓይነቶቹ አካባቢያች ግብር ራሳቸው ሰብስበው የተወሰነ ገንዘብ ለመአከላዊው መንግሥት ያስገባሉ::

እንግዲህ ቢያንስ በወረቀት ላይ ችግሩ መፍትሄ አስገኝቷል ማለት ይቻላል:: ግን ይህም ሆኖ እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ በካታሉንያ አካባቢ ሽብር ፈጠራ ነበር:: በባስክም አገር ምንም እንኳን አብዛኛው ህዝብ ሰላማዊና ዲሞክራሲያዊ የትግል ዘዴ በመርጥም ኢታ የተባለው ነጻ አውጭ ድርጅት የተጥቅ ትግሉን ቀጥሏል::

በካታሉንያና በባስክ አገሮች አሁንም ነጻነት የሚሹ ብዙ ሰዎች አሉ:: ግን ደግሞ ከተጨባጩ ሁኔታ መነሳት አለብን:: በመጀመሪያ ነገር በተለይ በካታሉንያ ህዝቡ ተደበላልቋል:: ከዚህ በላይ ደግሞ በካታሉንያም ሆነ በባስኮች ኢኮኖሚ የቀረው የስፔን ክፍል ትልቅ ገበያ ነው::

በጋራ ለመኖር ከተፈለገ መቻቻል ያስፈልጋል:: እና ምን ጊዜም "ስፔን" አንለም እና እራሳችን እንደ "ስፖኒሽ" አርገን አንቆጥርም ግን የስፔን መንግሥት እንዳለ እናውቃለን:: ልዩነታቻችንን ካቻቻልን የሃገሪቱ ሃብት መሠረት ለናደርጋቸው እንችላለን የሚል ግምት አለ::

3. የቼኮስሎቫኪያ ምሳሌ፣

በአቶ ክሪስቶፍ ሳንገ/ወንጌላዊ አገልግሎት ፕራግ ቼኮዝሎቫኪያ/ ገለጻ

በኛ ሀገር ያለው ችግር በቼኮችና በስሎቫኪያ መሃከል ያለውን ግንኙነት የሚመለከት ነው:: ብዙ ሰዎች የሁለቱንም ህዝቦች መብት የሚያረጋግጥ የፌዴራል መንግሥትን ሥልጣን በግልጽ የሚወስን አዲስ ህገ መንግሥት እንዲወጣ ይጠይቃሉ:: የሀገሪቱ መሪዎች ወደ ካናዳ ፣ ስፔን ...እየሄዱ በነዚህ አገሮች የተገኙትን መፍትሄዎች በማጥናት ላይ ናቸው::

ችግሩ አዲስ አይደለም:: ግን በኮሚኒስቶች አገዛዝ ሥር በነበርንበት ዘመን ጥያቄው አይነሳም ነበር:: አሁን ይፋ ወጥቷል:: የገበያ ኢኮኖሚ ሲመጣ የተለያዩ ጥቅሞች ይጋጫሉ:: ለምሳሌ ቼኮች የአውሮጳ የጋራ ገበያ አባል መሆን ይፈልጋሉ:: ከጠቅላላው ህዝብ 1/3 የሆኑት ስሎቫኮች ደግሞ ይሄንን አይፈልጉም::

በሽግግሩ ዘመን የፈለቀ ብዙ የኢኮኖሚ ችግሮች አሉ በተለይ በስሎቫኪያ የሥራ አጥነት ችግር እየተባባሰ መጥቷል:: በሚመጡት ወራት ብዙ የፖለቲካ ችግሮች መፈጠራቸው የማይቀር ነው:: ይህ የፖለቲካ ችግር ደግሞ ወደ ግጭቶች የሚያመራ ነው::

በዚህ ክፍለ ዘመን ቼኮስሎቫኪያ ደጋግማ በውጭ ኃይሎች ተወራለች:: ሁሉም ብሄሮች በነዚህ ወራሪዎች ሳቢያ ስቃይ ደርሶባቸዋል:: 1938 ዓ.ም. ስሎቫኮች በሪፐብሊኩ መንግሥት ተበደልን የሚል ስሜት ስለነበራቸው በናዚዎች ወረራ በመጠቀም የራሳቸው መንግሥት አቋቁመው ነበር:: ከዚያ በኋላ ከ1938 እስከ 1945 ዓ.ም. ድረስ ስሎቫኪያ ከቀሪት የቼኮስሎቫኪያ ግዛቶች የፈጠነ የኢኮኖሚ እርምጃ አድርጋ ነበር:: ዛሬ ይሄንን ሁኔታ በማስታወስ ፋሽስታዊው ቡድኖች በስሎቫኪያ እያደጉ ሲሄዱ እናያለን::

የሀገሪቱን አንድነት ለመጠበቅ ታሪክን ደጋግሞ ማንሳት አይበቃም:: በተለይ ደግሞ የኮሚኒስቶች አገዛዝ ይህንን የታሪክ ቅርስ ደጋግሞ ሊጠቀምበት ይሞክር ስለነበር ዛሬ እሱን ማንሳት አያዋጣም::

በሃገራችን ሽማግሌዎች የሆኑት አሁንም በክፍለ ዘመኑ መጀመሪያ ላይ ተቋቁሞ የነበረውን የመጀመሪያውን ሪፐብሊክ ያስታውሳሉ:: ግን ደግሞ በጀርመን ወረራ ጊዜ አልደረሱልንም በማለት በምእራቦች ላይ ቅሬታ አላቸው እንዲያውም በዚህ የተነሳ ናዚ ጀርመኒን በደንብ ስለተዋጉ ኮሚኒስቶች ዝነኛ ሁነው የሚታዩበት ሁኔታ አለ::

የሚቀጥለው ትውልድ ደግሞ የዲሞክራሲ ልምድ የለውም:: እርግጥ ነው "የፕራግ ጸደይ" የተባለውን የሪፎርም ዘመን ያየ ትውልድ ነው:: በዚያን ጊዜ በኮሚኒዝምና በካፒታሊዝም መሃከል "ሶስተኛ ጎዳና" ሊኖር ይችላል የሚል እምነት የነበረው ትውልድ ነው:: ግን ይሄ "ሶስተኛ ጎዳና" አልተገኘም:: በአመጽና በጭቆና የህዝቡን ህልም በመስበሩ ኮሚኒስት ፓርቲው የነበረው ተቀባይነት አሽቆለቆለ ይህ ህልም መሰበሩ በቼኮስሎቫኪያ ህብረተሰብ ያስከተለው መዘዝ እስከ ዛሬ ሁላችንንም ይሰማናል::

የመጨረሻው ትውልድ በ1970—1980 ዓመታት መሃከል ያደገው ትውልድ ነው:: በዚህ ዘመን አንዳንድ ኢኮኖሚያዊ ጥቅሞችን ለህዝቡ በማደረስ ኮሚኒስት ፓርቲው ሃገሪቱን ለማረጋጋት ሞከረ:: በዚህ ሰቢያ ህዝቡ ቀስ በቀስ የምእራባውያንን ልምድ እየያዘ ሄደ:: እምነታቸውን እያጡ የሄዱትን ኮሚኒስቶች ሥልጣን ለመገርሰስ የበቃው ይኸ ትውልድ ነው::

በ1989 ዓ.ም. የተካሄደው አብዮት "ከሄራዊ አብዮት" ሳይሆን በቀረው በአውሮጳ ከሚከሄደው ለውጥ ጋር አብሮ ለመራመድ ሲባል የተደረገ ለውጥ ነው:: በዚህ ሄደት ውስጥ የምእራቦችን ዲሞክራሲና የኑሮ ዘዴ በጣም አድርጉ የሚያነቅና የማምለክ ሁኔታ ተፈጥሮአል:: እንግዲህ ዛሬ ሁሉም የሚጠይቀው መጪው ጊዜ የሚፈለጋቸውንና እያደጉ የሚሄዱትን ችግሮችና ቀውሶች ህብረተሰቡ እንዴት ሊቋቋማቸው ይችል ይሆን የሚለውን ጥያቄ ነው::

ዝምብሉ በደፈናው ዲሞክራሲ ማለት አይበቃም:: በአንድ የሽግግር ዘመን ዋናው የሚፈለገው ህብረተሰቡ የሚተልማቸውን ዓላማዎች በቁጠባ ከግብ ማድረስ ነው:: በ1989 የቼኮስሎቫኪያ ህዝብ ፖለቲካ በቃኝ የሚል ህዝብ ነበር:: በዚያን ጊዜ እንደ ዋና ዓላማና ምኞት አድርጉ የያዘው የሰው ልጅ መብት የሚለውን ጥያቄ ነበር:: ዛሬ ግን ይኸ እንደ ዋና ነጥብ ተደርጉ አይወሰድም:: ዛሬ ዋናው መለኪያ መንግሥት ለህዝቡ ቁጠባዊ የኢኮኖሚ ጥያቄዎች የሚሰጠው መፍትሄ ነው:: ከዚህ ችግር አንጻር ሌሎች ሁሉ ማለትም የተፈጥሮ አከባቢ፣ ሰላም ባህል፣ የሰው ልጅ መብት የድር ክብደታቸውን እያጡ ነው::

በዚህ ሁኔታ በተለያየ የእድገት ደረጃ የሚገኙ አካባቢዎች በምን ዘዴ ችግራቸውን በጋራ እየፈቱ በአንድነት ሊኖሩ ይችላሉ የሚል ጥያቄ መነሳቱ አይቀርም:: ከዚህ አንጻር አብዛኛው ሰው ከአውሮጳ ከገበያ ኢኮኖሚ ብዙ ይጠብቃል::